

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни**

"НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА"

**для студентів напряму підготовки 6.030505
"Управління персоналом та економіка праці"
всіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри публічного адміністрування та регіональної економіки.

Протокол № 4 від 01.10.2012 р.

Укладач Грузд М. В.

М54   Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Національна економіка" для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" всіх форм навчання / укл. М. В. Грузд. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 56 с. (Укр. мов.)

Подано практичні завдання та методичні рекомендації до їх виконання з усіх тем навчальної дисципліни, самостійне розв'язання яких буде сприяти підвищенню рівня знань студентів і формуванню необхідних компетентностей з національної економіки.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці".

Вступ

Основною метою самостійної роботи з навчальної дисципліни "Національна економіка" є набуття студентами практичних навичок у вирішенні економічних питань, що виникають протягом функціонування економіки країни. Подані практичні завдання та ситуації носять реальний характер та наближені до оточуючої дійсності.

Ряд наведених у завданнях вихідних даних є загальними для всіх студентів, деякі вихідні дані є базовими, тобто корегуються відповідно до коефіцієнта, що видається викладачем.

Після кожного завдання на підставі виконаних розрахунків необхідно зробити обґрунтовані висновки.

Модуль 1. Структура та основні системи національної економіки

Завдання 1. Розрахунок показників ефективності національної економіки

Завдання 1.1. Визначити зміну валової продукції промисловості під впливом зміни чисельності працівників та продуктивності праці. Чисельність працівників у базовому році становила 8 млн осіб, у розрахунковому році вона зросте на 3 %, продуктивність праці в базовому році досягала 20 тис. грн, у розрахунковому році вона зросте на 5 %.

Завдання 1.2. Визначити зміну валової продукції промисловості під впливом зміни чисельності працівників та продуктивності праці. Чисельність працівників у базовому році становила 12 млн осіб, у розрахунковому році вона зросте на 2 %, продуктивність праці в базовому році досягала 29 тис. грн, у розрахунковому році вона зросте на 3 %.

Методичні рекомендації

Вплив продуктивності праці на динаміку валової продукції промисловості визначається за формулою:

$$\pm \Delta ВП_{пр} = Ч_б \times П_p П_p - Ч_б \times П_p П_б, \quad (1)$$

де $\pm \Delta ВП_{пр}$ – зміна валової продукції промисловості за рахунок зміни продуктивності праці;

$Ч_б$ – чисельність працівників у промисловості в базовому році, осіб;

$П_p П_p, П_p П_б$ – продуктивність праці у промисловості в базовому та розрахунковому році.

Зміна валової продукції галузі під впливом зміни чисельності працівників розраховується за формулою:

$$\pm \Delta ВП_ч = Ч_p \times П_p П_б - Ч_б \times П_p П_б, \quad (2)$$

де $Ч_p$ – чисельність працівників в промисловості у розрахунковому році, осіб.

Завдання 1.3. ВВП у цілому в економіці країни становить 120 млрд грн, основні виробничі засоби в промисловості дорівнюють 80 млрд грн, чисельність працівників у промисловості становить 9 млн осіб, проміжне споживання дорівнює 53 % ВВП промисловості.

За наведеними даними необхідно розрахувати:

фондовіддачу;

фондомісткість;

фондоозброєність;

продуктивність праці;

матеріаломісткість.

Методичні рекомендації

Фондомісткість (ФМ), фондоозброєність (ФО) та фондівіддача (ФВ) розраховуються за такими формулами:

$$ФМ = \frac{ВФ}{Q_{пр}}, \quad (3)$$

$$ФО = \frac{ВФ}{Ч}, \quad (4)$$

$$\Phi В = \frac{Q_{\text{пр}}}{\text{ВОФ}}, \quad (5)$$

де ВОФ – вартість основних фондів, грн;

$Q_{\text{пр}}$ – ВВП промисловості, млрд грн;

Ч – чисельність працівників в промисловості, осіб.

Валовий внутрішній продукт промисловості розраховується за формулою:

$$\text{ВВП}_{\text{п}} = \text{ВП}_{\text{пр}} - \text{ПС}, \quad (6)$$

де $\text{ВВП}_{\text{п}}$ – валовий внутрішній продукт промисловості, млрд грн;

$\text{ВП}_{\text{пр}}$ – валова продукція промисловості, млрд грн;

ПС – проміжне споживання промисловості, млрд грн.

Завдання 1.4. Розрахувати рівень матеріаломісткості валової продукції промисловості, абсолютну та відносну економію матеріальних витрат у прогнозованому році за такими даними:

валова продукція промисловості в базовому році дорівнювала 210 млрд грн;

темп приросту валової продукції промисловості у прогнозованому році становитиме 4 %;

питома вага матеріальних витрат у валовій продукції промисловості в базовому році – 42 %;

у прогнозованому році передбачається зниження матеріаломісткості валової продукції на 1,7 %.

Методичні рекомендації

Розрахунок варто вести у такій послідовності:

визначити валову продукцію промисловості у прогнозованому році;

розрахувати розмір матеріальних витрат у базовому році;

визначити матеріаломісткість продукції в базовому році;

визначити матеріаломісткість продукції прогнозованого року;

розрахувати абсолютну та відносну економію матеріальних витрат у прогнозованому році.

Завдання 1.5. Валова продукція в базовому році дорівнювала 120 млрд грн, темп приросту валової продукції в розрахунковий період становить 3 %, фонд заміщення в базовому році – 87 млрд грн. У розрахунковий період питома вага фонду заміщення у валовій продукції дорівнюватиме 65 %. Фонд оплати праці в базовому році становить 52 млрд грн, темп приросту фонду оплати праці в розрахунковий рік – 2,1 %.

Розрахувати рівень витрат виробництва та обігу на одиницю валової продукції промисловості в розрахунковий період.

Завдання 1.6. Визначити обсяг випуску продукції з основних засобів на кінець розрахункового періоду за такими даними:

вартість основних засобів на початок періоду становила 890 млн грн;

фондовіддача протягом усього періоду становила 0,78 грн;

коефіцієнт засвоєння основних засобів протягом розрахункового періоду становить 76 %;

середньорічне вибуття основних засобів протягом розрахункового періоду передбачено на рівні 5,4 % від вартості на початок періоду.

Завдання 1.7. Розрахувати темпи зростання валового випуску та зрушення в його структурі за такими даними:

середня норма амортизаційних відрахувань у розрахунковий період становить 5,6 % від середньорічної вартості основних виробничих фондів;

у базовому році вартість основних виробничих засобів дорівнювала 190 млрд грн;

темп зростання основних виробничих засобів у розрахунковий період становитиме 11,9 %;

прямі матеріальні витрати у базовому році становили 96 млрд грн;

амортизація у базовому році – 23 млрд грн;

у розрахунковий період матеріаломісткість національного доходу знизиться на 1,2 %;

обсяг виробленого національного доходу в базовому році становив 67 млрд грн, у розрахунковий період цей показник збільшиться на 1,1 %.

Результати розрахунків необхідно занести до табл. 1.

Результати розрахунків

Показники	Базовий рік		Розрахунковий період	
	млрд грн	% до підсумку	млрд грн	% до підсумку
Валовий випуск		100,0		100,0
Фонд заміщення: прямі матеріальні витрати; амортизація. Національний дохід				

Завдання 2. Розрахунок макроекономічних показників

Завдання 2.1. Розрахувати ВВП та визначити процентні співвідношення його окремих складових.

Валовий випуск дорівнює 560 млрд грн, амортизація – 460 млрд грн, вартість проміжної продукції становить 270 млрд грн, продуктові податки – 54 млрд грн, субсидії дорівнюють 17 млрд грн, трансферти – 44 млрд грн.

Завдання 2.2. Розрахувати ВВП та визначити процентні співвідношення його окремих складових.

Валовий випуск дорівнює 480 млрд грн, амортизація – 340 млрд грн, вартість проміжної продукції становить 160 млрд грн, продуктові податки – 32 млрд грн, субсидії та трансферти дорівнюють 27 млрд грн.

Завдання 2.3. За даними, наведеними в табл. 2, визначити та проаналізувати:

- реальний ВВП у кожному році;
- рік, у якому використовується дефлювання або інфлювання ВВП;
- зміну рівня цін за роками;
- базовий рік.

Обсяги номінального ВВП та індекси цін

Роки	ВВП номінальний, млрд грн	Індекси цін, %
1	560	102
2	589	97
3	610	167
4	555	189

Завдання 2.4. Визначити приріст реального ВВП у розрахунковому році, якщо в базовому році номінальний ВВП становив 610 млрд грн. У розрахунковому році номінальний ВВП зростає на 9 %, а ціни за рік на 12 %.

Завдання 2.5. Визначити приріст реального ВВП у розрахунковому році, якщо в базовому році номінальний ВВП становив 468 млрд грн. У розрахунковому році номінальний ВВП зростає на 3 %, а ціни за рік на 5 %.

Завдання 2.6. ВВП дорівнює 967 млрд грн, амортизація – 460 млрд грн, чисті податки становлять 270 млрд грн, внески на соціальне страхування – 190 млрд грн, податок на прибуток дорівнює 170 млрд грн, нерозподілений прибуток – 320 млрд грн, особисті податки – 87 млрд грн.

За наведеними даними розрахувати та проаналізувати:

національний дохід;

особистий дохід;

особистий дохід у розпорядженні;

чистий внутрішній продукт.

Методичні рекомендації

Валовий внутрішній продукт (ВВП) – це загальна ринкова вартість кінцевої продукції, яку вироблено резидентами країни за рік.

Чистий внутрішній продукт визначається як різниця між ВВП та амортизацією.

Національний дохід (НД) – це сукупний чистий дохід в економіці, який отримують власники факторів виробництва.

Особистий дохід (ОД) – це отриманий дохід.

Особистий дохід дорівнює сумі національного доходу з урахуванням трансферів скоригованій на суми нарахувань на соціальне страхування, податку на прибуток підприємств та нерозподіленому прибутку підприємств.

Особистий дохід у розпорядженні (ОДР) – це дохід після сплати особистих податків.

Номінальний ВВП вимірюється в цінах поточного року, включає інфляційну зміну цін:

$$\text{ВВП}_n = P_t \times Q_t, \quad (7)$$

де ВВП_n – номінальний ВВП у поточному році;

P_t – ціна товарів та послуг у поточному році;

Q_t – обсяг виробництва товарів та послуг у поточному році.

Реальний ВВП вимірюється в незмінних цінах року, обраного за базовий.

$$\text{ВВП}_p = P_0 \times Q_t, \quad (8)$$

де ВВП_p – реальний ВВП у базовому році;

P_0 – ціна товарів та послуг в базовому році;

Q_t – обсяг виробництва товарів та послуг в поточному році.

Відношення номінального до реального ВВП показує, як змінився ВВП саме за рахунок зміни цін. Це відношення називають індексом цін. Залежно від значення індексу цін відбуваються процеси інфлювання (збільшення) або дефлювання (зменшення) номінального ВВП.

Завдання 2.7. Розрахувати обсягу ВВП на душу населення.

Обчислити обсяг ВВП на душу населення, якщо у попередньому році ВВП становив 689 млн грн, ВВП на душу населення – 12 000 грн. У поточному році ВВП зріс на 11 % при цьому чисельність населення скоротилася на 2 %.

Методичні рекомендації

1. Чисельність населення базового року розраховується за формулою:

$$ЧН_{БР} = \frac{ВВП_{БР}}{ВВПЧ_{БР}}, \quad (9)$$

де $ЧН_{БР}$ – чисельність населення базового року;

$ВВП_{БР}$ – валовий внутрішній продукт базового року;

$ВВПЧ_{БР}$ – валовий внутрішній продукт на душу населення базового року.

2. Валовий внутрішній продукт на душу населення звітного року розраховується за формулою:

$$ВВПЧ_{ЗР} = \frac{ВВП_{ЗР}}{ЧН_{ЗР}}, \quad (10)$$

де $ВВПЧ_{ЗР}$ – валовий внутрішній продукт на душу населення звітного року;

$ВВП_{ЗР}$ – валовий внутрішній продукт звітного року;

$ЧН_{ЗР}$ – чисельність населення звітного року.

Завдання 3. Оцінка структури та динаміки валового внутрішнього продукту

Завдання 3.1. Оцінити структуру та динаміку ВВП за даними, наведеними в табл. 3.

Валовий внутрішній продукт за категоріями використання

у фактичних цінах, млн грн

Показники	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Валовий внутрішній продукт	544 153	720 731	948 056	914 720
Кінцеві споживчі витрати	424 906	558 581	758 902	774 075
домашніх господарств, некомерційних організацій,	319 383	423 174	582 482	590 196
сектору загального державного управління,	5 173	6 445	7 257	8 502
індивідуальні споживчі витрати,	100 350	128 962	169 163	75 377
колективні споживчі витрати	61 125	79 914	105 879	113 981
	39 225	49 048	63 284	61 396
Валове нагромадження основного капіталу	133 874	198 348	250 158	164 522
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	655	4 685	14 379	-8 491
Придбання за виключенням вибуття цінностей	211	285	346	449
Експорт товарів і послуг	253 707	323 205	444 859	423 565
Імпорт товарів і послуг	-269 200	-364 373	-520 588	-439 400

Методичні рекомендації

Структура валового внутрішнього продукту характеризується питомою вагою кожної складової.

Питома вага (ПВВВП) або частка показника a_i в показнику A_i визначається таким чином:

$$\text{ПВ}_{\text{ВВП}} = \frac{a_i}{A_i} \times 100. \quad (11)$$

Темпи зростання (ТЗ) і темпи приросту (ТП) визначаються за такою формулою:

$$\text{ТЗ} = \frac{\Pi_i}{\Pi_{i-1}} \times 100, \quad (12)$$

$$\text{ТП} = \frac{\Pi_i - \Pi_{i-1}}{\Pi_{i-1}} \times 100, \quad (13)$$

де Π_i , Π_{i-1} – величини показників, які аналізуються за даний і попередній роки відповідно.

Абсолютне відхилення (АВ) розраховується за формулою:

$$\text{АВ} = \Pi_i - \Pi_{i-1}. \quad (14)$$

На основі зазначених показників динаміки, що наведені, робляться висновки щодо зміни (збільшення, зменшення чи на тому ж рівні) показника в цьому році порівняно з попереднім роком.

Завдання 3.2. Оцінити динаміку зміни складових ВВП за даними, наведеними в табл. 4.

Структура валового внутрішнього продукту, %

Показники	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Валовий внутрішній продукт	100,00	100,00	100,00	100,00
Кінцеві споживчі витрати	78,1	77,5	80,1	84,6
домашніх господарств	58,7	58,7	61,4	64,5
некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	1,0	0,9	0,8	0,9
сектору загального державного управління,	18,4	17,9	17,9	19,2
індивідуальні споживчі витрати,	11,2	11,1	11,2	12,5
колективні споживчі витрати	7,2	6,8	6,7	6,7
Валове нагромадження основного капіталу	24,6	27,5	26,4	18,0
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	0,1	0,7	1,5	-0,9
Придбання за виключенням вибуття цінностей	0	0	0	0
Експорт товарів і послуг	46,6	44,8	46,9	46,3
Імпорт товарів і послуг	-49,4	-50,5	-54,9	-48,0

Методичні рекомендації

На основі даних зміни структури валового внутрішнього продукту, що наведені в табл. 4, робляться висновки щодо зміни (збільшення,

зменшення чи на тому ж рівні) питомої ваги в цьому році порівняно з попереднім роком.

Завдання 3.3. Провести аналіз структури валового внутрішнього продукту за категоріями доходу. Вихідні дані для аналізу наведено в табл. 5.

Таблиця 5

Структура валового внутрішнього продукту за категоріями доходу

Показники	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Валовий внутрішній продукт	100,00	100,00	100,00	100,00
Оплата праці найманих працівників	49,4	48,8	49,6	51,0
Податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорт на продукти	13,5 12,9	12,2 11,9	12,3 13,0	12,7 12,9
Інші, пов'язані з виробництвом	0,6	0,3	-0,7	-0,2
Валовий прибуток, змішаний дохід	37,1	39,0	38,1	36,3

Методичні рекомендації

На основі зазначеної структури валового внутрішнього продукту за категоріями доходу, що наведені, робляться висновки щодо зміни (збільшення, зменшення чи на тому ж рівні) категорій доходу в цьому році порівняно з попереднім роком.

Завдання 3.4. За даними табл. 6 розрахувати темпи зміни структурних складових ВВП за роками.

Структура ВВП за категоріями доходу, % до ВВП

Показники	Роки		
	1	2	3
Заробітна плата з вирахуваннями на соціальне страхування	43,5	47,8	47,3
Валовий прибуток і змішаний дохід	30,3	35,7	38,2
Чистий податок на виробництво та імпорт	26,2	16,5	14,5

Методичні рекомендації

Аналіз структури ВВП здійснюють за такими видами:

секторна структура;

структура ВВП на стадії виробництва;

структура ВВП на стадії кінцевого використання або за сукупними витратами;

структура ВВП за доходами.

У національних рахунках розрізняють такі сектори економіки:

сектор не фінансових корпорацій (НФК), що охоплює підприємства всіх форм власності, які виробляють товари та не фінансові послуги і забезпечують свою діяльність як за рахунок власних коштів, так і за рахунок державного бюджету;

сектор фінансових корпорацій (ФК), що охоплює корпорації ні організації, які займаються фінансово-посередницькою діяльністю (банки, страхові організації, довірчі товариства, недержавні пенсійні фонди);

сектор загальнодержавного управління (ЗДУ), що охоплює органи державного управління місцевого, регіонального та центрального рівня, які здійснюють законодавчу та виконавчу владу, збирають податки й фінансують державні витрати;

сектор домашніх господарств (ДГ) – окремі фізичні особи, сім'ї, які виступають споживачами товарів та послуг;

сектор некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства (НКО), охоплює організації, які створено домашніми

господарствами (політичні партії, церква, професійні спілки) за рахунок власних внесків для забезпечення своїх політичних, релігійних та професійних інтересів;

сектор зарубіжжя (З) охоплює суб'єктів господарювання, які розташовані за кордоном, але здійснюють економічні операції з резидентами даної країни.

Для кожного сектору окремо розраховують: виробництво ВВП, кінцеве використання ВВП, ВВП за доходами.

Виробництво ВВП за секторами розраховується як різниця між валовим випуском і проміжним споживанням секторів. Визначається вартісний обсяг ВВП за секторами, а також частка ВВП і проміжного споживання у валовому випуску (у межах секторів економіки).

Кінцеве використання ВВП складається з кінцевих споживчих витрат, валового нагромадження та чистого експорту.

До кінцевих споживчих витрат (С) належать споживчі витрати секторів домашніх господарств (С_{дг}), загальнодержавного управління (С_{зду}) та некомерційних організацій (С_{нко}):

$$C = C_{дг} + C_{зду} + C_{нко}. \quad (15)$$

Індекс централізації економіки характеризує співвідношення індексів реальних кінцевих невиробничих витрат секторів загальнодержавного управління і некомерційних організацій та індексу реальних кінцевих споживчих витрат сектору домашніх господарств (формула 16).

$$K_{це} = \frac{K_{зду_p} + K_{нко_p}}{K_{дг_p}}, \quad (16)$$

де $K_{це}$ – індекс централізації економіки;

$K_{зду_p}$ – індекс реальних кінцевих невиробничих витрат сектору загальнодержавного управління;

$K_{нко_p}$ – індекс реальних кінцевих невиробничих витрат сектору некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства;

$K_{дг_p}$ – індекс реальних кінцевих споживчих витрат сектору домашніх господарств.

Індекси реальних кінцевих споживчих витрат секторів розраховують за формулами:

$$K_{ЗДУ_p} = \frac{K_{ЗДУ_n}}{\text{Дефлятор}}, \quad (17)$$

$$K_{НКО_p} = \frac{K_{НКО_n}}{\text{Дефлятор}}, \quad (18)$$

$$K_{ДГ_p} = \frac{K_{ДГ_n}}{\text{Дефлятор}}. \quad (19)$$

де $K_{ЗДУ_n}$ – індекс номінальних кінцевих споживчих витрат сектору загальнодержавного управління;

$K_{НКО_n}$ – індекс номінальних кінцевих споживчих витрат сектору некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства;

$K_{ДГ_n}$ – індекс номінальних кінцевих споживчих витрат сектору домашніх господарств.

Аналіз охоплює зіставлення динаміки реального ВВП з темпами зміни кінцевих споживчих витрат сектору ЗДУ, а також із темпами інфляції. Рівень державного споживання визначається зв'язком між темпами економічного зростання й інфляції.

Валове нагромадження всієї економіки (ВН) – це сума валового нагромадження основного капіталу (ВНок), зміни запасів матеріальних обігових коштів (Зоб) та сальдо придбання цінностей для сектору домашніх господарств (Цдг):

$$ВН = ВНок + Зоб + Цдг. \quad (20)$$

Валове нагромадження основного капіталу складається з валового нагромадження основного капіталу всіх секторів економіки.

Запаси обігових матеріальних коштів розраховуються для всіх секторів національної економіки, крім фінансових корпорацій і зарубіжжя.

Чистий експорт визначається як різниця між експортом та імпортом і стосується тільки сектору зарубіжжя.

Аналіз структури ВВП за кінцевим використанням, тобто за сукупними витратами проводять за допомогою розрахунку суми споживчих витрат, валових інвестицій, державної закупівля товарів і послуг та чистого експорту.

Структура ВВП за доходами розраховується за формулою:

$$\text{ВВП} = W + A + D_c + D_p + T, \quad (21)$$

де W – заробітна плата разом з відрахуваннями на соціальні заходи;

A – амортизація;

D_c – прибуток підприємств;

D_p – змішаний дохід (некорпоративний прибуток);

T – чисті податки (сума податків скоригована на суму субсидій).

Завдання 4. Аналіз зведених національних рахунків

Завдання 4.1. Оцінити структуру та динаміку зведеного національного рахунку товарів та послуг за даними табл. 7. Зробити обґрунтовані висновки.

Методичні рекомендації

Необхідно розрахувати:

загальну суму ресурсів та використання за рахунком;

темп зростання та темп приросту кожної складової рахунку товарів та послуг;

абсолютне відхилення за складовими рахунку.

Таблиця 7

Рахунок товарів та послуг

Складові	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Ресурси				
1	2	3	4	5
Випуск	995 630	1 182 179	1 565 055	2 072 172
Імпорт товарів та послуг	-269 200	-364 373	-520 588	-439 400

1	2	3	4	5
Податки на продукти	54 183	71 618	88 212	126 425
Субсидії на продукти	-1 332	-1 588	-2 275	-2 545
Усього				
Використання				
Проміжне споживання	607 029	708 056	930 261	1 247 996
Кінцеві споживчі витрати, індивідуальні колективні	424 906	558 581	758 902	774 075
Валове нагромадження основного капіталу	24,6	27,5	26,4	18,0
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	655	4 685	14 379	-8 491
Придбання за виключенням вибуття цінностей	211	285	346	449
Експорт товарів та послуг	253 707	323 205	444 859	423 565
Усього				

Методичні рекомендації

Необхідно розрахувати:
загальну суму ресурсів та використання за рахунком;
темп зростання та темп приросту кожної складової рахунку товарів та послуг;
абсолютне відхилення за складовими рахунку.

Завдання 4.2. Оцінити структуру та динаміку зведеного національного рахунку виробництва за даними табл. 8. Зробити обґрунтовані висновки.

Методичні рекомендації

Необхідно розрахувати:
загальну суму ресурсів та використання за рахунком;
темп зростання та темп приросту кожної складової рахунку виробництва, абсолютне відхилення за складовими рахунку.

Таблиця 8

Рахунок виробництва

Складові	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Ресурси				
Випуск	995 630	1 182 179	1 565 055	2 072 172
Податки на продукти	54 183	71 618	88 212	126 425
Субсидії на продукти	-1 332	-1 588	-2 275	-2 545
Усього				
Проміжне споживання	607 029	708 056	930 261	1 247 996
Валовий внутрішній продукт	544 153	720 731	948 056	914 720
Усього				
Споживання основного капіталу	-50 545	-58 265	-73 071	-87 914
Чистий внутрішній продукт	390 907	485 888	647 660	860 142
Усього				

Завдання 4.3. Оцінити структуру та динаміку складових рахунку утворення доходу за даними табл. 9. Зробити обґрунтовані висновки.

Таблиця 9

Рахунок утворення доходу

Складові	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Ресурси				
1	2	3	4	5
Валовий внутрішній продукт	544 153	720 731	948 056	914 720
Усього				
Використання				

1	2	3	4	5
Оплата праці найманих працівників	216 600	268 631	351 936	470 464
Податки на виробництво та імпорт	62 777	82 377	101 230	142 599
Субсидії на виробництво та імпорт	-6 700	-8 891	-13 389	-25 817
Валовий прибуток, змішаний дохід	168 775	202 036	280 954	360 810
Усього				
Чистий прибуток, змішаний дохід				

Методичні рекомендації

Необхідно розрахувати:
загальну суму ресурсів та використання;
суму чистого прибутку, змішаного доходу;
темп зростання та темп приросту кожної складової рахунку утворення доходу;
абсолютне відхилення за складовими.

Завдання 4.4. Оцінити структуру та динаміку складових рахунку розподілу первинного доходу за даними табл. 10. Зробити обґрунтовані висновки.

Таблиця 10

Рахунок розподілу первинного доходу

Складові	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Ресурси				
1	2	3	4	5
Валовий прибуток, змішаний дохід	168 775	202 036	280 954	360 810

1	2	3	4	5
Оплата праці найманих працівників	216 600	268 631	351 936	470 464
Податки на виробництво та імпорт	62 777	82 377	101 230	142 599
Субсидії на виробництво та імпорт	-6 700	-8 891	-13 389	-25 817
Доход від власності, одержаний від інших країн	2 035	4 000	7 302	9 318
Усього				
Використання				
Доход від власності, оплачений іншим країнам	8 863	15 378	21 735	37 004
Валовий національний дохід	436 411	535 459	717 406	939 356
Усього				
Чистий національний дохід				

Методичні рекомендації

Необхідно розрахувати:
загальну суму ресурсів та використання;
суму чистого національного доходу;
темп зростання та темп приросту кожної складової рахунку розподілу первинного доходу;
абсолютне відхилення за складовими рахунку.

Завдання 4.5. Оцінити структуру та динаміку складових рахунку вторинного розподілу доходу за даними табл. 11.

Необхідно розрахувати:
загальну суму ресурсів та використання;

темп зростання та темп приросту кожної складової рахунку вторинного розподілу доходу;
абсолютне відхилення за складовими рахунку.

Таблиця 11

Рахунок вторинного розподілу доходу

Складові	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Ресурси				
Валовий національний дохід	436 411	535 459	717 406	939 356
Поточні податки на доходи, майно тощо, одержані від інших країн	281	444	633	1 221
Інші поточні трансферти, одержані від інших країн	15 907	17 801	20 829	21 240
Усього				
Використання				
Соціальні допомоги, крім допомоги в натурі, оплачені іншим країнам	4	6	8	13
Інші поточні трансферти, оплачені іншими країнами	1 354	1 812	3 062	5 429
Валовий наявний дохід	451 241	551 886	735 798	956 375
Усього				
Чистий наявний дохід	400 696	493 621	662 727	868 461

Завдання 4.6. Оцінити структуру та динаміку складових рахунку використання наявного доходу за даними табл. 12. Зробити обґрунтовані висновки.

Необхідно розрахувати: загальну суму ресурсів та використання; темп зростання та темп приросту кожної складової рахунку використання наявного доходу; абсолютне відхилення за складовими рахунку.

Таблиця 12

Рахунок використання наявного доходу

Складові	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Ресурси				
Валовий наявний дохід	451 241	551 886	735 798	956 375
Усього				
Кінцеві споживчі витрати	337 879	424 906	558 581	758 902
Валове заощадження	113 362	126 980	177 217	197 473
Усього				
Чисте заощадження	62 817	68 715	104 146	109 559

Завдання 4.7. Оцінити структуру та динаміку складових рахунку капіталу за даними табл. 13.

Зробити обґрунтовані висновки.

Таблиця 13

Рахунок капіталу

Складові	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Зміни в зобов'язаннях і чистому багатстві				
1	2	3	4	5
Чисте заощадження	62 817	68 715	104 146	109 559
Капітальні трансферти, одержані від інших країн	71	101	136	115
Капітальні трансферти, сплачені іншим країнам	-112	-96	-121	-121
Усього				

1	2	3	4	5
Зміни в активах				
Валове нагромадження	969 665	133 874	198 348	250 158
Споживання основного капіталу	-50 545	-58 265	-73 071	-87 914
Зміна запасів матеріальних оборотних коштів	2 736	655	4 685	14 379
Придбання за виключенням вибуття цінностей	175	211	285	346
Придбання за виключенням вибуття невироблених не фінансових активів	289	-10	–	-32
Чисте кредитування (+), чисте запозичення (-)	13 156	-7 745	-26 086	-67 384
Усього				

Методичні рекомендації

Необхідно розрахувати:

загальну суму зобов'язань і активів;

темп зростання та темп приросту кожної складової рахунку капіталу;

абсолютне відхилення за складовими рахунку.

Завдання 4.8 Оцінити структуру та динаміку складових фінансового рахунку за даними табл. 14.

Необхідно розрахувати:

загальну суму зобов'язань; загальну суму активів; темп зростання кожної складової фінансового рахунку; темп приросту кожної складової фінансового рахунку; абсолютне відхилення за складовими фінансового рахунку. Зробити обґрунтовані висновки.

Фінансовий рахунок

Складові	Роки			
	2008	2009	2010	2011
Чисте кредитування (+), чисте запозичення (-)	13 156	-7 745	-26 086	-67 384
Статистична розбіжність	959	-555	5 940	-4 601
Чисте прийняття фінансових зобов'язань	81 584	94 336	196 471	189 927
Готівкові гроші та депозити	4 562	81	8 499	14 919
Цінні папери, крім акцій	13 755	17 046	29 018	-11 556
Кредити та позики	23 421	45 005	88 380	95 868
Акції та інші види участі у капіталі	39 950	27 901	53 560	57 365
Інша кредиторська заборгованість	-104	4 303	17 014	33 331
Чисте придбання фінансових активів	93 781	87 146	164 445	127 144
Монетарне золото та спеціальні права запозичення	51	96	111	120
Готівкові гроші та депозити	57 265	36 284	91 198	71 151
Цінні папери, крім акцій	16 351	21 699	32 158	7 785
Кредити та позички	1 076	1 116	3 091	2 378
Акції та інші види участі в капіталі	1 493	-632	3 896	5 164
Інша дебіторська заборгованість	17 545	28 583	33 991	49 546

Завдання 5. Оцінка структури грошових доходів та витрат населення

Завдання 5.1. На основі наведених у табл. 15 даних проаналізувати динаміку складових доходів та витрат. Пояснити, як

динаміка, що склалася в зміні структури доходів і витрат, впливає на стан національної економіки. Чим обумовлене суттєве зростання витрат на оплату послуг? Зробити відповідні висновки.

Таблиця 15

Структура грошових доходів та витрат населення, (%)

Грошові доходи та витрати населення	2009	2010	2011
Грошові доходи	100	100	100
Оплата праці робітників і службовців	57,3	57,7	53,1
Оплата праці працівників колективних сільськогосподарських підприємств	1,4	0,7	0,3
Доходи фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності	0,3	0,4	0,5
Пенсії та допомоги	19,1	24,3	19,8
Стипендії	0,4	0,3	0,3
Інші надходження	21,5	16,6	26,0
Грошові витрати	100	100	100
Купівля товарів	73,0	61,9	59,2
Оплата послуг	16,9	25,0	23,9
Обов'язкові платежі та добровільні внески	9,6	12,4	15,7
Інші витрати	0,5	0,7	1,2
Чисті грошові доходи	100	100	100
Споживчі витрати	82,7	75,4	74,3
Заощадження та придбання цінних паперів	1,6	6,7	2,5

Методичні рекомендації

На основі вихідних даних розрахувати:
 визначити зміни структури доходів і витрат;
 визначити питому вагу кожної складової грошових доходів та витрат населення;
 зробити відповідні висновки.

Завдання 6. Розрахунок показників людського потенціалу

Завдання 6.1. Розрахувати індекс пропорційного відтворення людського потенціалу за такими даними:

індекс якісного відтворення людського потенціалу становить 0,98;

індекс кількісного відтворення людського потенціалу дорівнює 0,87.

Методичні рекомендації

Індекс пропорційності людського розвитку розраховується за формулою:

$$I_{ПЛР} = \frac{I_{ЯЛР}}{I_{КЛР}}, \quad (22)$$

де $I_{ЯЛР}$ – індекс якісного людського розвитку;

$I_{КЛР}$ – індекс кількісного людського розвитку.

Завдання 6.2. Розрахувати показник якості зайнятого населення за такими даними:

кількість населення, зайнятого у сільському господарстві, дорівнює 1 226 980 осіб, $\lambda_1 = 0,4$;

кількість населення, що працює у нефункціональній сфері (робота, що не передбачає випуску готової продукції) – 34 567 осіб, $\lambda_2 = 0,6$;

кількість працездатного населення – 34 023 780 осіб.

Методичні рекомендації

Показник якості зайнятого населення розраховується за допомогою формули:

$$P_{ЯЗН} = \frac{N_1 \times \lambda_1 + N_2 \times \lambda_2}{N_{ПР}}, \quad (23)$$

де N_1 – кількість населення, зайнятого у сільському господарстві, осіб;

N_2 – кількість населення, що працює у нефункціональній сфері (робота, що не передбачає випуску готової продукції), осіб;

$N_{ПР}$ – кількість працездатного населення, осіб.

Завдання 6.3. Розрахувати показник наявного людського потенціалу за такими даними:

кількість зайнятого в промисловості населення становить 1 345 600 осіб;

кількість працездатного населення – 34 023 780 осіб;

показник якості зайнятого населення дорівнює 0,58.

Методичні рекомендації

Показник наявного людського потенціалу визначається за формулою:

$$H_{\text{л}} = \frac{H_{\text{зпр}} \times I_{\text{плр}}}{H_{\text{пр}} \pm I_{\text{плр}}}, \quad (24)$$

де $H_{\text{зпр}}$ – кількість зайнятого у відповідній сфері населення, осіб;

$H_{\text{пр}}$ – кількість працездатного населення у відповідній сфері, осіб;

$I_{\text{плр}}$ – показник якості зайнятого населення.

Завдання 6.4. Розрахувати реальну заробітну плату робітників і службовців у прогнозованому році та її зростання порівняно з базовим роком за такими даними:

Середньомісячна заробітна плата робітників та службовців зросте на 11 % порівняно з базовим роком, коли вона становила 1 980 грн. З урахуванням діючих ставок прибуткового податку утримання становитимуть 15 % нарахованої заробітної плати. Реальна заробітна плата робітників та службовців у базовому році очікується в розмірі 1 853,2 грн. Середній індекс цін на товари та тарифи на послуги, які надані робітникам і службовцям, обчислений в розмірі 112,3 % по відношенню до базисного року.

Методичні рекомендації

Розрахунок варто вести в такій послідовності:

визначити розмір заробітної плати (звітного року або прогнозу) скоригувавши на приріст середньомісячну заробітну плату робітників та службовців;

визначити розмір заробітної плати без утримань;
визначити розмір реальної заробітної плати (звітного року або прогнозу) скоригувавши на середній індекс цін на товари та тарифи на послуги, які надані робітникам і службовцям;
розрахувати зміни в абсолютних величинах;
розрахувати темп приросту реальної заробітної плати (звітного року або прогнозу).

Завдання 7. Розрахунок показників ринку праці

Завдання 7.1. На початок року чисельність робочої сили становила 35 млн осіб, чисельність безробітних дорівнювала 1,2 млн осіб. Протягом року за умов незмінної робочої сили знайдуть роботу 0,9 млн осіб, а втратять роботу – 2 млн осіб.

Необхідно розрахувати:

коефіцієнт звільнення;

коефіцієнт працевлаштування;

рівень безробіття на початку та в кінці року;

зміну рівня безробіття за рахунок безробітних, які знайдуть роботу протягом року;

зміну рівня безробіття за рахунок зайнятих, які втратять роботу протягом року.

Завдання 7.2. На початок року чисельність робочої сили становила 28 млн осіб, чисельність безробітних дорівнювала 2 млн осіб. Протягом року за умов незмінної робочої сили знайдуть роботу 0,7 млн осіб, а втратять роботу – 2,2 млн осіб.

Необхідно розрахувати:

коефіцієнт звільнення;

коефіцієнт працевлаштування;

рівень безробіття на початку та в кінці року;

зміну рівня безробіття за рахунок безробітних, які знайдуть роботу протягом року;

зміну рівня безробіття за рахунок зайнятих, які втратять роботу протягом року.

Методичні рекомендації

Рівень безробіття визначається за формулою:

$$P_U = \frac{U}{L} \times 100 \%, \quad (25)$$

де P_U – рівень безробіття (%);

U – чисельність безробітних (млн осіб);

L – чисельність робочої сили (млн осіб).

$$P_U = \left(1 - \frac{E}{L}\right) \times 100 \%, \quad (26)$$

де E – чисельність зайнятих.

Протягом досліджуваного періоду може відбуватися перехід працівників зі стану зайнятості у стан безробіття і навпаки. Для аналізу цих зрушень використовують коефіцієнти працевлаштування і звільнення.

Коефіцієнт працевлаштування розраховується за формулою:

$$K_{\Pi} = \frac{U_{\Pi}}{U} \times 100 \%, \quad (27)$$

де K_{Π} – коефіцієнт працевлаштування;

U_{Π} – чисельність працевлаштованих безробітних (млн осіб);

U – чисельність безробітних (млн осіб).

Коефіцієнт звільнення розраховується за формулою:

$$K_3 = \frac{E_3}{E} \times 100 \%, \quad (28)$$

де K_3 – коефіцієнт звільнення;

E_3 – чисельність звільнених працівників (млн осіб);

E – чисельність зайнятих (млн осіб).

Завдання 8. Розрахунок показників збалансованості робочих місць і робочої сили

Завдання 8.1. Розрахувати коефіцієнт навантаження на одне робоче місце та коефіцієнт вакантності за такими даними:

чисельність безробітних становить 2,1 млн осіб;

кількість вакантних робочих місць дорівнює 0,7 млн.

Завдання 8.2. Розрахувати коефіцієнт навантаження на одне робоче місце та коефіцієнт вакантності за такими даними:

чисельність безробітних становить 1,9 млн осіб;

кількість вакантних робочих місць дорівнює 1 млн.

Завдання 8.3. Розрахувати коефіцієнт навантаження на одне робоче місце та коефіцієнт вакантності за такими даними:

чисельність безробітних становить 2,3 млн осіб;

кількість вакантних робочих місць дорівнює 1,2 млн.

Методичні рекомендації

Коефіцієнти, що характеризують наявність незбалансованості на ринку праці:

коефіцієнт навантаження на одне робоче місце розраховується як відношення чисельності офіційно зареєстрованих безробітних до кількості вакантних робочих місць.

коефіцієнт вакантності навпаки відображає відношення кількості вакансій до кількості претендентів на них.

Завдання 8.4. У галузі у попередній період нараховується 180 тис. функціонуючих робочих місць. Протягом розрахункового періоду буде створено 10 тис. робочих місць та ліквідовано 3 тис.

Розрахувати:

кількість функціонуючих робочих місць у розрахунковий період;

темп створення нових робочих місць;

темп ліквідації робочих місць;

темп зміни зайнятості через темп створення та ліквідації робочих місць;

темп зміни зайнятості через зміну кількості робочих місць.

Завдання 8.5. Розрахувати темп зміни зайнятості та кількість функціонуючих робочих місць за такими даними:

кількість функціонуючих робочих місць у попередній період становила 250 тис.;

темп створення додаткових робочих місць дорівнює 0,27;

темп ліквідації робочих місць становить 0,35.

Завдання 8.6. У розрахунковий період загальна кількість робочих місць становила 220 тис.

Протягом розрахункового періоду буде додатково створено 35 тис. робочих місць і ліквідовано 12 тис.

Розрахувати:

оборот робочих місць;

темп зміни зайнятості.

Методичні рекомендації

Сума зайнятих та безробітних визначає економічну категорію "робоча сила" і характеризує економічне активне населення.

Темп приросту економічно активного населення країни визначається за формулою:

$$T_{\text{пр}}(\text{ЕАН}) = \frac{Ч_{\text{зр}} - Ч_{\text{бр}}}{Ч_{\text{бр}}} \times 100 \%, \quad (29)$$

де $T_{\text{пр}}(\text{ЕАН})$ – темп приросту економічно активного населення країни;

$Ч_{\text{зр}}$ – чисельність населення країни звітного року;

$Ч_{\text{бр}}$ – чисельність населення країни базового року.

Рівень безробіття визначається за формулою:

$$P_U = \frac{U}{L} \times 100 \%, \quad (30)$$

де P_U – рівень безробіття (%);

U – чисельність безробітних;

L – чисельність робочої сили.

Коефіцієнт працевлаштування розраховується як відношення чисельності працевлаштованих безробітних до чисельності безробітних.

Коефіцієнт звільнення розраховується як відношення чисельності звільнених працівників до чисельності зайнятих.

Завдання 8.7. У розрахунковий період темп працевлаштування дорівнюватиме 0,32, а чисельність звільнених працівників досягне 20 тис. осіб. У попередній період у галузі було зайнято 250 тис. осіб. Обороти робочих місць дорівнює 0,37.

Обчислити:

чисельність працевлаштованих у розрахунковий період;

темпи звільнення працівників;

оборот робочої сили;

«холостий» оборот робочої сили;

темпи зміни зайнятості.

Завдання 8.8. Розрахувати:

кількість робочих місць, створених протягом розрахункового періоду;

темпи ліквідації робочих місць;

кількість функціонуючих робочих місць у розрахунковий період;

темпи зміни зайнятості;

обороти робочих місць;

надлишковий оборот робочих місць.

У галузі у попередній період функціонувало 220 тис. робочих місць. У розрахунковий період темп створення додаткових робочих місць дорівнюватиме 0,21, а кількість ліквідованих робочих місць досягне 27 тис.

Завдання 8.9. У розрахунковий період ВВП зростає на 7,2 %, продуктивність праці – на 5,3 %. Обчислити частку приросту ВВП за рахунок продуктивності праці та чисельності зайнятих.

Завдання 8.10. У попередній період чисельність зайнятих на ринку праці становила 25 млн осіб, продуктивність дорівнювала 12 тис. грн на одну особу. У розрахунковий період чисельність зайнятих становитиме 30 млн осіб, а продуктивність праці досягне 15 тис. грн на одну особу.

Розрахувати вартісний загальний приріст ВВП та окремо за рахунок продуктивності праці і чисельності зайнятих.

Методичні рекомендації

Аналіз тенденцій зайнятості охоплює визначення:
динаміки чисельності зайнятих;
структури зайнятості;
рівня зайнятості – відношення чисельності зайнятих до чисельності робочої сили;

динаміки збалансованості робочих місць на рівні галузі або регіону.

Аналіз динаміки збалансованості робочої сили передбачає розрахунок показників обороту робочих місць та обороту робочої сили.

Для характеристики обороту робочих місць розраховуються темп створення нових робочих місць та темп ліквідації робочих місць. Різниця між цими показниками буде характеризувати темп зміни зайнятості. Сума цих показників визначає оборот робочих місць.

Галузевий оборот робочої сили розраховується за двома показниками:

темперу працевлаштування;

темперу звільнення працівників.

Різниця між цими показниками характеризує темп зміни зайнятості. Сума цих показників означає оборот робочої сили.

Зіставлення динаміки робочих місць і робочої сили дає змогу виявити збалансованість між темпами їхньої зміни на ринку праці.

На рівні національної економіки продуктивність праці визначається як співвідношення між вартістю ВВП та чисельністю зайнятих.

Завдання 8.11. Пропозиція робочої сили в минулому році становила 5 млн осіб, у поточному році цей показник становить 2,5 млн осіб. Службою зайнятості було влаштовано на роботу в минулому році 3 млн осіб, у поточному 1,2 млн осіб. Із числа незайнятих громадян у минулому році первинне навчання проходили 1,1 млн осіб, перепідготовкою було охоплено 1,2 млн осіб, підвищенням кваліфікації – 1,2 млн осіб. У поточному році первинним навчанням охоплено 0,5 млн осіб, перепідготовкою охоплено 1,3 млн осіб, підвищенням кваліфікації – 0,7 млн осіб.

Розрахувати:
ефективність роботи служби зайнятості;
чисельність незайнятих громадян, охоплених професійною підготовкою в минулому й поточному роках;
динаміку масштабів професійної підготовки;
структурні зміни в професійній підготовці за її формами;
частку охоплених професійною підготовкою в загальній чисельності незайнятих у минулому й поточному роках.

Методичні рекомендації

Окремого аналізу потребує професійна підготовка робочої сили, яка здійснюється за такими напрямками:

первинне навчання;
перепідготовка;
підвищення кваліфікації.

Чисельність безробітних, охоплених професійною підготовкою визначається за формулою:

$$U_{\text{прп}} = U_{\text{пн}} + U_{\text{пп}} + U_{\text{пк}}, \quad (31)$$

де $U_{\text{прп}}$ – чисельність безробітних, охоплених професійною підготовкою;

$U_{\text{пн}}$ – чисельність безробітних охоплених первинним навчанням;

$U_{\text{пп}}$ – чисельність безробітних охоплених перепідготовкою;

$U_{\text{пк}}$ – чисельність безробітних охоплених підвищенням кваліфікації.

Структура професійної підготовки визначається за такими формулами:

$$K_{\text{пн}} = \frac{U_{\text{пн}}}{U_{\text{прп}}}, \quad (32)$$

$$K_{\text{пп}} = \frac{U_{\text{пп}}}{U_{\text{прп}}}, \quad (33)$$

$$K_{\text{пк}} = \frac{U_{\text{пк}}}{U_{\text{прп}}}. \quad (34)$$

Динаміка професійної підготовки аналізується за допомогою формули:

$$T_{\text{прп}} = \frac{U_{\text{прп}(1)}}{U_{\text{прп}(0)}}, \quad (35)$$

де $T_{\text{прп}}$ – темп зміни професійної підготовки;

$U_{\text{прп}(1)}$ – чисельність безробітних, охоплених професійною підготовкою у поточному році, млн осіб;

$U_{\text{прп}(0)}$ – чисельність безробітних, охоплених професійною підготовкою у минулому році, млн осіб.

Ефективність роботи служби зайнятості визначається часткою працевлаштованих безробітних і характеризується коефіцієнтом працевлаштування. Чим ближчий до одиниці зазначений коефіцієнт, тим ефективніше працює служба зайнятості.

Модуль 2. Основний інструментарій управління національною економікою

Завдання 9. Розрахунок основних структурних співвідношень національної економіки

Завдання 9.1. За даними табл. 16 розрахувати індекс секторної структури національної економіки. Індекс цін становить 1,12.

Таблиця 16

Вихідні дані для розрахунку секторної структури національної економіки

Сектор національної економіки	2010		2011	
	Випуск (в основних цінах)	Проміжне споживання	Випуск (в основних цінах)	Проміжне споживання
1	2	3	4	5
Нефінансові корпорації	62 000	57 042	1 555 141	1 032 278

1	2	3	4	5
Фінансові корпорації	65 821	56 784	91 481	23 372
Державне управління	6 089	5 764	179 921	55 099
Домашні господарства	8 967	7 089	23 372	97 598
Некомерційні організації	8 034	7 812	7 257	3 111

Методичні рекомендації

Розрахунок варто вести в такій послідовності:

розрахувати додану вартість кожного сектору національної економіки як різницю між випуском та проміжним споживанням за 2010 та 2011 роки;

визначити індекси зміни секторної структури національної економіки за кожною складовою;

Розрахувати індекс зміни секторної структури як сумарне значення індексів зміни секторної структури в перерахунку на індекс цін.

Завдання 9.2. За даними табл. 17 визначити структурні зміни національної економіки.

Таблиця 17

Вихідні дані для розрахунку структурних змін національної економіки

Сектор національної економіки	2011 рік				
	Валова додана вартість	Оплата праці найманих працівників	Інші податки, пов'язані з виробництвом	Проміжне споживання	Валовий прибуток, змішаний дохід
1	2	3	4	5	6
Нефінансові корпорації	522 836	320 801	12 960	-23 089	2 121 191
Фінансові корпорації	68 109	25 832	901	–	41 376

1	2	3	4	5	6
Державне управління	124 822	114 653	129	–	10 040
Домашні господарства	140 774	6 433	2 745	183	132 595
Некомерційні організації	4 146	2 745	255	–	1 146

Методичні рекомендації

Розрахунок варто вести в такій послідовності:

розрахувати чистий прибуток (змішаний дохід) національної економіки як різницю між ресурсами та використанням за 2011 рік;

визначити питому вагу кожної складової за секторами національної економіки.

Завдання 9.3. Розрахувати індекс централізації економіки, якщо відомо:

індекс зростання номінальних кінцевих споживчих витрат секторів загальнодержавного управління (ЗДУ) та некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства (НКО) дорівнює 1,79;

дефлятор ВВП дорівнює 1,92;

індекс зростання номінальних кінцевих споживчих витрат домашніх господарств дорівнює 1,65.

Завдання 9.4. За даними табл. 18 розрахувати:

зміни у структурі кінцевого використання ВВП;

приріст кінцевих споживчих витрат секторів ЗДУ та НКО;

темп зміни структурної складової невиробничих витрат;

зміни валового прибутку підприємства та змішаного доходу.

Таблиця 18

Структура ВВП за категоріями кінцевого використання, % до ВВП

Показники	Роки		
	1	2	3
Кінцеві споживчі витрати сектору загальнодержавного управління	10,2	10,4	12,9
Кінцеві споживчі витрати сектору некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	9	9,1	8,5
Валовий прибуток підприємств та змішаний дохід	37,4	30,3	43,0

Завдання 9.5. За даними табл. 19 розрахувати:

приріст наведених в таблиці показників за роками;

зміни в кінцевих споживчих витратах домашніх господарств і секторів ЗДУ та НКО;

зміни в кінцевих споживчих витратах секторів ЗДУ і НКО та у валовому нагромадженні основного капіталу.

Таблиця 19

Структура ВВП за категоріями кінцевого використання

Показники	Роки		
	1	2	3
Кінцеві споживчі витрати сектору домашніх господарств	2 745	183	132 595
Кінцеві споживчі витрати сектору загальнодержавного управління	124 822	114 653	129
Кінцеві споживчі витрати сектору некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства	522 836	320 801	12 960
Валове нагромадження основного капіталу	124 822	23 456	87 254
Зміна запасів матеріальних обігових коштів	-12	34	-56
Придбання, окрім вибуття цінностей	765	23	7 889
Чистий експорт	5 674	3 457	9 087

Завдання 10. Розрахунок показників розвитку сільського господарства

Завдання 10.1. За даними табл. 20 розрахувати такі показники та внести їх до таблиці:

динаміку структурних зрушень у сільському господарстві;

частку продукції рослинництва та тваринництва у валовій продукції сільського господарства;

приріст продукції рослинництва та тваринництва у валовій продукції сільського господарства.

Таблиця 20

Вихідні дані для аналізу розвитку сільського господарства

Показники	Роки			
	1	2	3	4
Валова продукція сільського господарства, млн грн,	25 000	28 000	32 000	31 000
валова продукція рослинництва, млн грн,	13 000	15 000	16 000	20 000
валова продукція тваринництва, млн грн	12 000	13 000	16 000	11 000
Приріст продукції: Валова продукція сільського господарства, млн грн, валова продукція рослинництва, валова продукція тваринництва, млн грн				
Структура сільського господарства: валова продукція сільського господарства, (%), валова продукція рослинництва, (%), валова продукція тваринництва, (%)	100,00	100,00	100,00	100,00
Динаміка структурних зрушень у сільському господарстві, (%): приріст частки рослинництва, приріст частки тваринництва				

Завдання 11. Розрахунок показників розвитку промисловості

Завдання 11.1. За даними табл. 21 розрахувати структурні зрушення в промисловості.

Таблиця 21

Індекси промислової продукції за видами діяльності

Галузі промисловості	Роки				
	2007	2008	2009	2010	2011
Промисловість	103	95	98	106	108
Добувна промисловість	104	96	100	106	103
Переробна промисловість:	103	98	87	106	110
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	114	89	91	110	108
Легка промисловість	100	98	97	98	97
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	120	100	88	114	112
Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	113	87	100	110	112
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	87	91	98	88	102
Хімічна та нафтохімічна промисловість	110	97	98	103	108
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	114	88	100	113	112
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	99	100	87	109	107
Машинобудування	107	98	91	112	119
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	103	97	97	107	102

Завдання 11.2. За даними табл. 22 розрахувати структурні зрушення в промисловому виробництві за регіонами.

Послідовність рішення:

визначити зміни в структурі випуску промислової продукції за рокам;

зробити висновки відносно випуску промислової продукції областями України.

Таблиця 22

Індекси промислової продукції за регіонами

Області	Роки				
	2007	2008	2009	2010	2011
Автономна Республіка Крим	112	103	83	114	103
Вінницька	109	99	84	113	106
Волинська	144	90	52	122	119
Дніпропетровська	107	91	79	107	108
Донецька	108	92	78	92	106
Житомирська	109	106	79	113	105
Закарпатська	120	103	51	108	127
Запорізька	119	98	69	104	110
Івано-Франківська	96	79	77	111	105
Київська	108	104	83	118	114
Кіровоградська	110	104	78	110	112
Луганська	116	94	80	102	102
Львівська	113	101	80	93	108
Миколаївська	108	100	86	107	106
Одеська	117	128	78	99	91
Полтавська	103	86	84	98	107
Рівненська	112	99	69	113	109
Сумська	108	106	83	113	104
Тернопільська	109	110	85	109	118
Харківська	110	104	80	113	106
Херсонська	109	101	92	88	81
Хмельницька	115	99	76	119	113
Черкаська	125	133	71	114	104
Чернівецька	121	104	75	110	108
Чернігівська	106	100	84	111	103

Завдання 12. Розрахунок показників функціонування та рівноваги товарного ринку

Завдання 12.1. На ринку даного товару діють чотири товаровиробника. Їхня частка в загальному обсязі реалізації відповідно така: $Ч_1 = 20 \%$, $Ч_2 = 22 \%$, $Ч_3 = 30 \%$, $Ч_4 = 28 \%$. Необхідно розрахувати індекс Харфіндала – Хіршмана та пояснити одержаний результат.

Завдання 12.2. На ринку даного товару діють п'ять товаровиробників. Їхня частка в загальному обсязі реалізації відповідно така: $Ч_1 = 20 \%$, $Ч_2 = 30 \%$, $Ч_3 = 10 \%$, $Ч_4 = 35 \%$, $Ч_5 = 5 \%$. Необхідно розрахувати індекс Харфіндала – Хіршмана та пояснити одержаний результат.

Методичні рекомендації

Для визначення стану конкуренції на товарному ринку використовують такі індекси:

індекс Харфіндала – Хіршмана (ННІ);

коефіцієнт ринкової конкуренції;

рівень монополізації ринку;

індекс монополізації ринку.

Найпоширенішим є індекс Харфіндала – Хіршмана, який розраховується за формулою:

$$ННІ = \sum_{i=1}^n Ч_i^2, \quad (36)$$

де i – порядковий номер суб'єкта господарювання;

n – кількість суб'єктів господарювання, які випускають конкурентну продукцію;

$Ч_i$ – частка i -го підприємства у випуску цієї продукції (у частках одиниці).

Оптимальним вважається ННІ в межах до 0,3. Це свідчить про наявність конкуренції на ринку певного товару та відповідає ситуації, коли на ринку одночасно виступає не менше 4-х виробників цього товару.

Завдання 12.3. На ринку виробництва даного товару одночасно діють два товаровиробника. Обсяг реалізації вироблених товарів становить відповідно: 250 млн грн та 210 млн грн. Загальний обсяг реалізації даного товару всіма суб'єктами ринку дорівнює 890 млн грн. Розрахувати коефіцієнт ринкової концентрації та пояснити, яким є ринок даного товару – конкурентним, помірно концентрованим чи монополізованим.

Завдання 12.4. На ринку даного товару одночасно діють три товаровиробника. Обсяг реалізації їх товарів становить відповідно: 160 млн грн, 90 млн грн та 80 млн грн. Загальний обсяг реалізації даного товару всіма суб'єктами ринку дорівнює 600 млн грн. Розрахувати коефіцієнт ринкової концентрації та пояснити, яким є ринок даного товару – конкурентним, помірно концентрованим чи монополізованим.

Методичні рекомендації

Коефіцієнт ринкової концентрації розраховується за формулою:

$$CR = \frac{\sum_{i=1}^n Q_i}{Q} \times 100 \%, \quad (37)$$

де i – порядковий номер суб'єкта господарювання;

n – кількість суб'єктів господарювання на ринку даного товару;

Q_i – обсяг реалізації даного товару i -м суб'єктом ринку;

Q – загальний обсяг реалізації даного товару всіма суб'єктами ринку.

Залежно від значення CR ринок буває:

слабо концентрований або конкурентний (CR до 30 %);

помірно концентрований (30 % < CR < 60 %);

високо концентрований або монополізований (CR > 60 %).

Завдання 12.5. На початку року на ринку даного товару діяли три підприємства з часткою в загальному обсязі реалізації 20 %, 30 % та 13 %. У кінці другого року на ринку даного товару діяло вже чотири підприємства. При цьому частка кожного підприємства в загальному

обсязі складала відповідно 15 %, 20 %, 10 % та 20 %. Розрахувати індекс монополізації та проаналізувати тенденції розвитку конкуренції протягом цього періоду.

Завдання 12.6. На початку року на ринку даного товару діяли два підприємства з часткою в загальному обсязі реалізації 30 % та 25 %. У кінці другого року на ринку даного товару діяло вже три підприємства. При цьому частка кожного підприємства в загальному обсязі складала відповідно 20 %, 15 % та 10 %. Розрахувати індекс монополізації та проаналізувати тенденції розвитку конкуренції протягом цього періоду. Визначити, відбулася монополізація (демонополізація) даного ринку чи рівень монополізації залишився незмінним.

Методичні рекомендації

Для аналізу тенденцій розвитку конкуренції за період більше одного року використовують індекс монополізації (IMR), який розраховується за формулою:

$$IMR = \sum_{i=1}^n \chi_{Mi}, \quad (38)$$

де n – кількість підприємств монополістів на ринку даного товару;

χ_{Mi} – частка i -го підприємства монополіста в обсязі реалізації даного товару на початку дослідження;

i – порядковий номер суб'єкта господарювання;

Якщо:

$IMR < 0$, відбувається монополізація ринку;

$IMR > 0$, відбувається демонаполізація ринку;

$IMR = 0$, рівень монополізації ринку не змінився.

Завдання 13. Аналіз ринку облігацій

Завдання 13.1. Визначити зміну ринкового курсу облігації, якщо відомо, що облігацію номінальною вартістю 120 грн випущено на три роки. Купонний дохід дорівнює 12 %. Процентна ставка знизиться до 8 %.

Завдання 13.2. Визначити теперішню вартість облігацій, якщо їх вартість через два роки становитиме 1000 грн, а процентна ставка дорівнює 12 %.

Завдання 13.3. Визначити майбутню вартість облігацій, ціна яких сьогодні становить 700 грн через три роки, якщо процентна ставка дорівнює 15 %.

Методичні рекомендації

Під час аналізу ринку облігацій і визначення їх ринкової вартості методами капіталізації та дисконтування враховується фактор часу.

Капіталізація – майбутня вартість (K_T) теперішніх облігацій (K) через T років за відомої процентної ставки (I_r):

$$K_T = K(1 + I_r)^T. \quad (39)$$

Дисконтування (знижка) – це теперішня вартість майбутнього доходу від облігації визначається за формулою:

$$K = K_T \frac{1}{(1 + I_r)^T} = \frac{K_T}{(1 + I_r)^T}, \quad (40)$$

де T – кількість років, які віддаляють нас від майбутнього доходу;

$\frac{1}{(1 + I_r)^T}$ – дисконтний коефіцієнт.

Розрахункова ринкова ціна облігації визначається як сума цих складових у поточній вартості:

$$K_{\text{обл}} = \sum_{t=1}^T \frac{D_t}{(1 + I_r)^T} + \frac{K_{\text{облН}}}{(1 + I_r)^T}, \quad (41)$$

$$D_t = K_{\text{облН}} \times k, \quad (42)$$

де $K_{\text{обл}}$ – ринкова ціна облігації;

T – строк, на який випускається облігація;

D_t – купонний дохід у році t ;

k – купонний процент;

$K_{\text{облН}}$ – номінальна ціна облігації;

I_r – дисконтна (процентна ставка).

Завдання 14. Аналіз ринку акцій

Завдання 14.1. На фондовому ринку акцію номіналом 250 грн дилер купив за 350 грн і продав за 400 грн. Визначити рентабельність операції для дилера.

Завдання 14.2. На фондовому ринку акцію номіналом 125 грн дилер купив за 150 грн і продав за 175 грн. Визначити рентабельність операції для дилера.

Завдання 14.3. На фондовому ринку акцію номіналом 255 грн дилер купив за 300 грн і продав за 450 грн. Визначити рентабельність операції для дилера.

Завдання 14.4. На фондовому ринку акцію, номінальна ціна якої становить 200 грн, було викуплено за 250 грн. Річна сума дивідендів на акцію дорівнює 25 грн.

Необхідно визначити:
дивіденд у відсотках;
прибутковість акцій для власника.

Завдання 14.5. Визначити розрахунковий курс акції:
номінальна вартість акції 150 грн;
виплата дивідендів поточного року в розмірі 15 %;
процентна ставка дорівнює 12 %.

Завдання 14.6. Визначити розрахунковий курс акції:
номінальна вартість акції 250 грн;
виплата дивідендів поточного року в розмірі 11 %;
процентна ставка дорівнює 20 %.

Методичні рекомендації

Рентабельність операцій для дилера визначається як різниця між номінальною вартістю та вартістю купівлі-продажу акцій.

Прибутковість акції для власника визначається як різниця між вартістю купівлі акції та номінальною вартістю.

Дивіденд у відсотках визначається як відношення суми дивідендів на акцію до вартості акції.

Завдання 15. Розрахунок показників валютного ринку

Завдання 15.1. Розрахувати реальну процентну ставку за такими даними:

номінальна процентна ставка становить 20 %;

темпер інфляції дорівнює 12 %.

Завдання 15.2. Розрахувати реальну процентну ставку за такими даними:

номінальна процентна ставка становить 15 %;

темпер інфляції дорівнює 20 %.

Завдання 15.3. У базовому 2011 році ринковий кошик товарів та послуг коштував 900 доларів у США та 2 500 грн в Україні. Номінальний валютний курс у 2011 році становив 8 грн за 1 долар США. У 2011 році рівень цін у США збільшився на 7 %, а рівень цін в Україні – на 17 %.

Необхідно розрахувати:

зміну номінального валютного курсу за умови незмінного реального курсу;

зміну реального валютного курсу за умови незмінного номінального курсу.

Завдання 15.4. У базовому 2011 році ринковий кошик товарів та послуг коштував 1 100 доларів у США та 3 400 грн в Україні. Номінальний валютний курс у 2011 році становив 8,14 грн за 1 долар США. У 2011 році рівень цін у США збільшився на 9 %, а рівень цін в Україні – на 17 %.

Необхідно розрахувати:

зміну номінального валютного курсу за умови незмінного реального курсу;

зміну реального валютного курсу за умови незмінного номінального курсу.

Методичні рекомендації

При аналізі динаміки валютних курсів ураховується рівень інфляції, що потребує визначення номінального і реального валютного курсу.

Номінальний валютний курс – це відносна ціна національної валюти, за якою вона обмінюється на іноземну, і навпаки.

Реальний валютний курс ураховує зміни рівнів цін в обох країнах відносно базового року. Цей курс розраховується за формулою:

$$VK_p = VK_n \times \frac{I_{ц_n}}{I_{ц_{ін}}}, \quad (43)$$

де $I_{ц_n}$ – індекс цін національної економіки;

$I_{ц_{ін}}$ – індекс цін іноземної економіки;

VK_n – номінальний валютний курс;

VK_p – реальний валютний курс.

Показником доходності капіталу є процентна ставка, а країни мають різні темпи інфляції, то визначається реальна процентна ставка:

$$I_{r_p} = \left(\frac{1 + I_{r_n}}{1 + \pi} - 1 \right) \times 100 \%, \quad (44)$$

де I_{r_p} , I_{r_n} – реальна та номінальна процентна ставка;

π – темп інфляції.

Завдання 16. Оцінка структури та динаміки державного боргу

Завдання 16.1. Розрахувати рівень державного боргу (% до ВВП) у 2011 році, якщо ВВП в 2011 році становив 564 379 млн грн. Курс національної валюти 8,14 грн/дол. США. Визначити питому вагу прямого та гарантованого боргу, внутрішнього та зовнішнього боргу в загальній сумі державного боргу. Вихідні дані для проведення розрахунків подано в табл. 23.

Вихідні дані для розрахунку структури державного боргу

Складові державного боргу	31.12.2011 р. тис. дол. США
Загальна сума державного прямого та гарантованого боргу	
Прямий борг	675 483
Внутрішній борг	428 870
заборгованість перед юридичними особами	255 680
заборгованість перед банківськими установами	
Зовнішній борг	260 136
заборгованість за позиками, наданими міжнародними організаціями економічного розвитку	109 745
заборгованість за позиками, наданими закордонними організаціями управління	113 607
заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками	
заборгованість, не віднесена до інших категорій	6 784
Гарантований борг	90 000
Внутрішній борг	679
заборгованість перед юридичними особами	568
заборгованість, не віднесена до інших категорій	
Зовнішній борг	89 932
заборгованість за позиками, наданими міжнародними організаціями економічного розвитку	1 085
заборгованість за позиками, наданими закордонними організаціями управління	64 852
заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками	

Завдання 16.2. Визначити рівень заборгованості країни за такими даними:

обсяг зовнішнього боргу становить 43 526 млн дол.;
 річний ВВП становить 1 500 млрд грн, курс національної валюти становить 8,14 грн за 1 дол. США;
 видатки на обслуговування боргу становлять 4 356 221 млн дол.;
 сума експорту країни – 65 455 млн дол.

Методичні рекомендації

Розрахунок варто вести в такій послідовності:
 розрахувати розмір зовнішнього боргу у гривні;
 визначити співвідношення зовнішнього боргу та ВВП (критичний рівень не має перевищувати 60 %);
 розрахувати розмір видатків на обслуговування боргу у гривні;
 визначити суму видатків на обслуговування боргу у гривні;
 розрахувати суму експорту у гривні;
 визначити співвідношення суми видатків на обслуговування боргу та суми експорту (має бути не більше 20 – 25 %).

Завдання 16.3. Розрахувати рівень державного боргу (% до ВВП) у базовому та звітному роках за такими даними:

ВВП в 2010 та 2011 роках становив 270 000 млн грн та 345 000 млн грн відповідно;

курс національної валюти в базовому та звітному роках становив 8,14 грн та 8,17 грн/дол. США.

Розрахувати: питому вагу прямого та гарантованого боргу, внутрішнього та зовнішнього боргу в загальній сумі державного боргу.

Вихідні дані для проведення розрахунків подано в табл. 24.

Таблиця 24

Вихідні дані для розрахунку структури державного боргу

Складові державного боргу	Тис. дол. США	
	Базовий рік	Звітний рік
1	2	3
Загальна сума державного прямого та гарантованого боргу	14 542 520	15 282 696
Прямий борг	12 404 258	12 793 579
Внутрішній борг	3 849 531	4 042 917

1	2	3
заборгованість перед юридичними особами	1 887 458	2 211 161
заборгованість перед банківськими установами	1 962 073	1 831 756
Зовнішній борг	8 554 727	8 750 662
заборгованість за позиками, наданими міжнародними організаціями економічного розвитку	2 527 116	2 402 309
заборгованість за позиками, наданими закордонними організаціями управління	2 886 045	2 710 706
заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками	2 479	1 496
заборгованість, не віднесена до інших категорій	3 139 087	3 636 151
Гарантований борг	2 138 262	2 489 117
Внутрішній борг	181	181
заборгованість перед юридичними особами	2	2
заборгованість, не віднесена до інших категорій	179	179
Зовнішній борг	2 138 081	2 488 936
заборгованість за позиками, наданими міжнародними організаціями економічного розвитку	2 072 151	1 856 141
заборгованість за позиками, наданими закордонними організаціями управління	29 075	27 123
заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками	36 855	605 672

Методичні рекомендації

Державний борг у звітному та базовому році необхідно перерахувати на курс національної валюти за відповідні періоди.

Рівень державного боргу визначається за формулою:

$$РДБ = \frac{ДБ}{ВВП} \times 100 \%, \quad (45)$$

де РБД – рівень державного боргу;

ДБ – розмір державного боргу;

ВВП – валовий внутрішній продукт.

Загальна сума державного боргу держави складається з прямого та гарантованого боргу.

Прямий борг включає внутрішній та зовнішній борг.

Заборгованість перед юридичними особами та заборгованість перед банківськими установами складають внутрішній прямий борг держави.

До складу зовнішнього прямого боргу держави відносять:

заборгованість за позиками, наданими міжнародними організаціями економічного розвитку;

заборгованість за позиками, наданими закордонними організаціями управління;

заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками;

заборгованість, не віднесена до інших категорій.

Структура гарантованого боргу враховує внутрішній та зовнішній борг.

Внутрішній борг враховує заборгованість перед юридичними особами та заборгованість, що не віднесена до інших категорій.

Склад зовнішнього гарантованого боргу:

заборгованість за позиками, наданими міжнародними організаціями економічного розвитку;

заборгованість за позиками, наданими закордонними організаціями управління;

заборгованість за позиками, наданими іноземними комерційними банками.

Для визначення питомої ваги кожної складової державного боргу використовують показник "питома вага".

Для визначення змін показників розраховують абсолютне відхилення.

Рекомендована література

Основна

1. Національна економіка : підручник / за ред. П. В. Круша. – К. : Каравела, 2008. – 415 с.
2. Національна економіка : навч. посібн. / Н. І. Бережна, М. С. Бриль, Л. В. Єфремова. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 199 с.
3. Національна економіка : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / за ред. В. М. Тарасевича ; Національна металургійна академія України. – К. : ЦУЛ, 2009. – 278 с.
4. Національна економіка : підручник для студентів вищих навчальних закладів / П. В. Круш, С. О. Тульчинська, М. В. Шашина [та ін.] ; за ред. П. В. Круша. – К. : Каравела, 2008. – 427 с.
5. Національна економіка: конспект лекцій / Т. М. Серікова, Н. Л. Гавкалова, А.В. Галушко. та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 228 с.
6. Національна економіка : підручник / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: Новий світ – 2000, 2010. – 581 с.
7. Національна економіка : навч. посібн. / В. І. Мельникова, О. П. Мельникова, Т. В. Сідкарук. – К. : ЦУЛ, 2011. – 246 с.

Додаткова

8. Барток Я. Б. Конкурентоспроможність національної економіки: сутність та умови забезпечення : монографія / Я. Б. Барток. – К. : НІСД, 2002. – 130 с.
9. Гринів Л. С. Національна економіка : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / Л. С. Гринів, М. В. Кіпурчак. – Львів : Магнолія – 2006, 2010. – 461 с.
10. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) : монографія / С. А. Єрохін. – К. : Світ Знань, 2002. – 526 с.
11. Кривцов А. С. Национальная экономика : обзорный конспект лекций по курсу "Макроэкономика" / А. С. Кривцов, В. М. Бережной, О. Ю. Ермаловская. – Х. : Факт, 1999. – 31 с.
12. Пахомов Ю. М. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю. М. Пахомов, Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський. – Ірпінь : Україна, 1997. – 237 с.
13. Пухтаєвич Г. О. Аналіз національної економіки : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Пухтаєвич Г. О. – К. : КНЕУ, 2003. – 147 с.
14. Римаренко Ю. І. Національний розвій України : проблеми і перспективи / Римаренко Ю. І. – К. : Юрінком, 1995. – 270 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи
з навчальної дисципліни
"НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА"
для студентів напряму підготовки 6.030505
"Управління персоналом та економіка праці"
всіх форм навчання**

Укладач **Грузд Марина Володимирівна**

Відповідальний за випуск **Гавкалова Н. Л.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Мартовицька-Максимова В. А.**

План 2013 р. Поз. № 148.

Підп. до друку   Формат 60 x 90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 3,5. Обл.-вид. арк. 4,38. Тираж   прим. Зам. №

Видавець і виготівник — видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

---

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*